

Kansantaloustieteen valtakunnallinen jatkokoulutusohjelma 1989–1999*

MIKKO PUHAKKA

Professori

Kansantaloustieteen valtakunnallinen jatkokoulutusohjelma
Helsingin yliopisto

1 Johdanto

Kansantaloustieteen valtakunnallinen jatkokoulutusohjelma (KAVA) perustettiin projektiorganisaation perustamiskokouksessa perjantaina 9.6.1989. Kokous kesti 20 minuuttia ja sen puheenjohtajana toimi professori Jouko *Paunio* (HY). Kokoukseen osallistuivat eri kansantaloustieteen laitosten tai vastaavien edustajat sekä edustaja Yrjö Jahnssonin säätiöstä.¹

Olen ollut KAVAn johtaja vuoden 1997 alusta lähtien ja muutenkin keskeisesti mukana ohjelman hallinnollisissa asioissa KAVAn perustamisen alkuaikoina ja koko toiminnan ajan sen opetustoiminnassa. Tämä kirjoitus on osak-

* Kiitän Ulla Strömbergiä avusta tämän kirjoituksen valmistelussa.

¹ Muut osanottajat on mainittu liitteessä 1. Kokoukseen eivät osallistuneet Oulun yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun edustajat. Jo syksyllä 1989 KAVAan mukaan tuli myös Lapin korkeakoulu.

si subjektiivinen näkemykseni KAVAn toiminnasta näinä vuosina.

Luvussa kaksi luon katsauksen joihinkin KAVAn perustamiseen viittaaviin tapahtumiin sen muodollista perustamista edeltäviltä ajoilta. Luvussa kolme tarkastelen KAVAn toiminnan alkuaikoja ja luvussa neljä toiminnan vakiintuneita muotoja. Viidennessä luvussa pyrin arvioimaan toiminnan tuloksellisuutta. Lopuksi katselen KAVAn tulevaisuuteen.

2 KAVAn perustamista edeltävä aika

Maamme korkeakoulujen kansantaloustieteen yksikköjen pienuus on ollut vakava ongelma oppiaineen jatkokoulutuksessa. Sellaisissa yksiköissä on lähes mahdotonta järjestää jatkokoulutusta. Yhden professorin, muutaman opettajan ja tutkijan laitokset eivät ole kovin suotuisia ympäristöjä väitöskirjojen laajamittaiselle tuottamiselle. Kautta aikain useimmat suomalaiset kansantaloustieteen väitöskirjat lienevät synty-

neet ilman sen suurempaa ohjausta ja tutkijaa lähellä olevan tiedeyhteisön tukea.²

Suomalainen kansantaloustieteen jatkokoulutus ei aiemminkaan toiminut kokonaan ilman hedelmällisiä tiedeyhteisöjä. Esimerkiksi Suomen Pankin taloustieteellinen tutkimuslaitos oli merkittävä väitöskirjoja tuottanut tai niitä alkuun pannut yhteisö 1950- ja 1960-luvuilla.³

Jouko Paunion perustama ja vuonna 1970 toimintansa aloittanut Helsingin yliopistossa toiminut rahateoreettisen tutkimuksen työryhmä osoittautui erittäin toimivaksi jatkokoulutusyksiköksi. Sen piirissä toimi tutkijoina ja teki väitöskirjansa huomattava joukko tällä hetkellä suomalaisen akateemisen tutkijakunnan kärkeen kuuluvia tutkijoita.⁴

Kansantaloustieteen jatkokoulutuskurssien järjestäminen Suomessa aloitettiin Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitoksella 1970-luvun puolessa välissä. Yrjö Jahnssoinin säätiö järjesti yhteensä yhdeksän erityisteemoihin keskittyntä tutkijakoulutuskurssia vuodesta 1975 aina vuoteen 1989 asti. Ensimmäisen kurssin teemasta »Resurssien allokointiteoria» pitivät Kenneth Arrow (Harvard) ja Jerry Green (Harvard). Osan aikaa kurssin luennoitsijana oli

² Kuitunen ja Sullström (1984) luovat monipuolisen katsauksen vuosina 1906–1982 valmistuneisiin suomalaisiin kansantaloustieteen väitöskirjoihin. Vaikka heidän katsauksensa otsikossa puhutaan Helsingin yliopistosta, ottavat he huomioon myös muissa suomalaisissa yliopistoissa ilmestyneet väitöskirjatutkimukset. Ainakin yksi epätarkkuus Kuitusen ja Sullströmin luetteloissa on. Juha Kätkönen väitteli Michiganin yliopistossa vaikka hänen väitöskirjansa julkaistiinkin Helsingin kauppakorkeakoulun A-sarjassa.

³ Katso Jouko Paunion haastattelu (Mäki, 1989).

⁴ Rahateoreettisen tutkimuksen työryhmän toiminnasta katso Paunion haastattelu (Mäki, 1989) sekä Pekkarinen ja Suvanto (1988).

myös Edmond Malinvaud (INSEE). Viimeisen kurssin luennoivat Victor Norman (Bergen) ja Anthony Venables (Southampton) aiheenaan »Kansainvälisen kaupan teoria».⁵

Säätiön järjestämät kurssit olivat merkittävä askel oikeaan suuntaan kohti toimivaa »graduate school» -järjestelmää. Opiskelijat näkivät, miten kansainvälinen tohtoriopetus toimii ja perehtyivät jonkin erikoisalnan viimeaikaisimpaan tietämykseen.

Samaan aikaan kun suomalainen kansantaloustieteen tutkimus alkoi lähestyä kansainvälistä julkaisukynnystä ja ylittää sen laajassa mitassa, alettiin tutkijoiden piirissä pohtia systemaattisen jatkokoulutuksen aloittamista. 1980-luvun puolessa välissä tuli esiin ajatuksia perustaa erityinen kansantaloustieteen tutkimusinstituutti Suomeen. Yhden tällaisen ehdotuksen tekivät Seppo Honkapohja ja Vesa Kanninen (1985). Muistiossaan he pohtivat lyhyesti myös kansantaloustieteen tutkijankoulutusta: »Tällainen instituutti tarjoaa erinomaiset edellytykset tieteellisestä jälkikasvusta huolehtimiselle tarjoamalla tutkija(n)koulutusta lupaaville jatko-opiskelijoille projektien puitteissa.»

Tutkimusinstituuttia ei syntynyt, mutta ilmeisesti ideat jatkokoulutuksen kehittämisestä jäivät itämään eri tahoilla, sillä vuoden 1986 helmikuussa opetusministeriö asetti työryhmän pohtimaan kansantaloustieteellisen tutkimuksen kehittämistä Suomessa. Työryhmän puheenjohtajana toimi Arvi Leponiemi (HKKK).⁶ Työryh-

⁵ Yrjö Jahnssoinin säätiön järjestämien kurssien tiedoista kiitän Aila Palmua säätiöstä.

⁶ Työryhmän muina jäseninä olivat Pekka Ahtiala, Seppo Honkapohja, Heikki Koskenkylä, Matti Lähdeoja, Heikki Oksanen, Jouko Paunio, Antti Tanskanen ja Pentti Vartia. Työryhmän sihteerinä toimi ensin Ilkka Turunen ja sitten Marja Pulkkinen opetusministeriöstä.

mä jätti mietintönsä 27.2.1987 opetusministeriölle.

Tärkeimpänä ehdotuksenaan työryhmä päätyi esittämään valtakunnallisen tutkijankoulutusohjelman käynnistämistä välittömästi. Opetusministeriö pyysi 18.1.1988 päivätyllä kirjeellään Helsingin yliopistoa ryhtymään toimenpiteisiin kansantaloustieteen valtakunnallisen tutkijankoulutusohjelman perustamiseksi Helsingin yliopiston yhteyteen. Työ jatkokoulutusprojektin kehittämiseksi alkoi. Kansantaloustieteen laitosten edustajat kokoontuivat vuoden 1988 aikana kolme kertaa. Valmistelutyötä tehtiin pienemmässä Jouko Paunion puheenjohtajalla kokoontuneessa työryhmässä, johon kuuluivat lisäksi Pekka Ahtiala (TaY), Seppo Honkapohja (TuKKK) ja Mikko Puhakka (HKKK). Lyhyen aikaa projektisihterinä toimi Hannu Piekola (HY). Työ johti KAVAn viralliseen perustamiseen kesäkuussa 1989.

Miksi KAVAn perustaminen tapahtui sujuvasti? Suomalaisilla kansantaloustieteen professoreilla ja muilla tärkeillä tutkijoilla oli (ja on edelleenkin) mielestäni melko yksimielinen käsitys siitä, minkälainen rakenne hyvin toimivalta kansantaloustieteen jatkokoulutusohjelmalla tulee olla ja minkälaista kaikille yhteistä koulutusta kansantaloustieteen aloittaville jatko-opiskelijoille tulee antaa. Tämä yksituumaisuus varmasti selittää osaltaan myös sen, että kansantaloustiede oli muita tieteenaloja aikaisemmin perustamassa valtakunnallista jatkokoulutusohjelmaa. Ilman laajaa suomalaisten akateemisten kansantaloustieteilijöiden yksituumaisuutta projektia ei olisi pystytty rakentamaan näin nopeasti ja tehokkaasti.⁷

⁷ Olin 1990-luvun alkupuolella jonkin verran yhteydessä henkilöön, joka suunnitteli vastaavaa jatkokoulutusohjelmaa sosiologiaan. Ongelmana tällä tieteenalalla jatkokoulutusohjelman rakentamisessa näytyi

KAVA ei olisi noussut pystyyn näin sujuvasti ja nopeasti, jos sen avainpuuhamiehet eivät olisi olleet taitavia. Ennen kaikkea Jouko Paunion panos KAVAn pystyttämiseksi oli oleellinen. Hänellä oli selvä näkemys, minkälainen hyvin toimiva kansainvälisen tason kansantaloustieteen jatkokoulutusohjelman tulee olla. Samoin Pauniolla oli loistavat suhteet moniin projektin pystyttämisen kannalta tärkeisiin tahoihin, mm. opetusministeriöön.

3 KAVAn toiminnan alku⁸

KAVAn opetustoiminta alkoi tammikuussa 1990 luennoimallani makrotalousteorian kurssin ensimmäisellä osalla. Kurssin muut osat luennoivat Pertti Haaparanta (SP) ja Bertil Holmlund (Uppsala). Kurssin läpäisi yhteensä 17 opiskelijaa. Näistä 9 henkilöä on tähän mennessä suorittanut tohtorintutkinnon. KAVAn ensimmäisen erikoiskurssin avotalouden makroteoriasta piti Rudiger Dornbusch (MIT) kesäkuussa 1990.

Toiminnan alussa järjestettiin yleisiä tutkimuksen ohjaustilaisuuksia. Aihealoittainen seminaaritoiminta käynnistyi vuonna 1991. Seminaareja oli yhteensä yhdeksältä eri alueelta. Seminaaritoiminta vakiintui nykyiseen viiden ryhmän muotoonsa syyslukukaudesta 1995 lähtien.

olevan se, että jokaisella ko. alan professorilla oli oma muista poikkeava käsityksensä siitä, minkälainen sosiologian kaikille jatko-opiskelijoille yhteisen jatkokoulutuksen tulisi olla.

⁸ Nimilyhenteeseen KAVA ei päädytty suoraviivaisesti. Johtoryhmän kokouksessa 28.9.1989 esillä olivat lyhenteet KATAJA (!), KAVA, KANTAJA ja KANTAVA. 11.12.1989 pidetyssä johtoryhmän kokouksessa todettiin, että »KAVA tuntuu sopivalta ja ainakin työvaliokunta käyttää tätä lyhennettä».

KAVAn ensimmäiseksi johtajaksi tuli 1.7. 1989 alkaen Jouko *Ylä-Liedenpohja*.⁹ Hän toimi välillä sivutoimisena ja välillä kokopäiväisenä johtajana aina 30.6.1991 asti. Ylä-Liedenpohjan ansioksi on kiistatta laskettava KAVAn käytännön asioiden sujuva ja nopea käyntiinpano. Hänen rakentamallaan pohjalla moni asia KAVAssa toimii tänäkin päivänä erinomaisesti. Ulla *Strömberg* tuli amanuenssiksi 1.7. 1990 ja on toiminut tehtävässä siitä lähtien.

KAVAn käytännön hallinnointi vakiintui myös hyvin nopeasti.¹⁰ Ohjelman ylin päättävä elin on johtoryhmä, jossa laitosten edustajien lisäksi ovat Kansantaloudellisen Yhdistyksen, Taloustieteellisen seuran ja Ekonomiska Samfundetin yhdessä nimeämät julkisen hallinnon, elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten edustajat. Johtoryhmään kuuluvat myös Yrjö Jahnssonin säätiön ja Suomen Pankin edustajat.¹¹ Johtoryhmä valitsee keskuudestaan nelijäsenisen työvaliokunnan, joka johtajan kanssa suunnittelee ja valmistelee asioita.¹²

Heti KAVAn toiminnan alusta lähtien pyrittiin saamaan johtajan virka valtion budjettiin. Tämä toteutui vuoden 1993 alusta lähtien. Tässä yhteydessä osallistuvat yliopistot solmivat virallisen sopimuksen kansantaloustieteen jatkokoulutuksen järjestämiseksi. Kunkin KAVAn osallistuvan korkeakoulun rehtori al-

⁹ KAVAn johtajan virassa toimineet henkilöt on luetteloitu liitteessä kaksi.

¹⁰ KAVAn työjärjestys määrittää täsmällisesti hallinnon käytännön, mm. eri toimielimien tehtävät.

¹¹ Johtoryhmään on kuulunut lähes koko KAVAn toiminnan ajan Seppo Honkapohja edustamatta aina sinänsä mitään yliopistoa. Hänet on kutsuttu johtoryhmään mm. hänen laajojen kansainvälisten kontaktiensa takia.

¹² Työvaliokunnan jäseninä toimineet henkilöt on luetteloitu liitteessä kolme.

lekirjoitti sopimuksen, johon KAVAn toiminta tänä päivänä perustuu.

Toiminnan alussa Yrjö Jahnssonin säätiö myönsi stipendejä KAVAn jatkokoulutukseen osallistuville opiskelijoille. KAVAn työvaliokunta antoi lausunnon säätiölle apurahojen hakijoista. Yrjö Jahnssonin säätiö on ollut merkittävä taloudellinen tukija KAVAn koko toiminnan aikana. Samoin Suomen Pankin tuki ja myötämielisyys (ehkäpä hienon menneen tutkimuslaitoksensa hengessä) on ollut tärkeää KAVAlle.¹³

4 KAVAn toiminnan muodot

KAVAn on rekisteröitynyt vuosittain noin 130 jatko-opiskelijaa, joista noin 70 on ollut täysipäiväisiä opiskelijoita. Loput opiskelijoista ovat osapäiväopiskelijoita, jotka opiskelevat muun työn ohessa. Lähes puolet opiskelijoista ovat tulleet Helsingin ulkopuolella sijaitsevista korkeakouluista. Vuoden 1995 alusta lähtien KAVA on osallistunut opetusministeriön tutkijakouluhankkeeseen. Vuoden 1995 alusta KAVAlla on ollut 14 opetusministeriön myöntämää A18-palkkaluokan mukaista tutkijankoulutuspaikkaa ja 1.8.1996 alkaen kaksi Suomen Akatemian myöntämää A20-palkkaluokan mukaista tutkijankoulutuspaikkaa. Vuoden 1999 alusta opetusministeriön myöntämiä tutkijankoulutuspaikkoja on 15 ja 1.8.1999 alkaen Suomen Akatemian myöntämiä tutkijankoulutuspaikkoja yksi. Tutkijankoulutuspaikan haltijalla on mahdollisuus olla yksi lukuvuosi jossakin ulkomaisessa yliopistossa. Tätä mahdollisuutta on usea tutkijankoulutuspaikan haltija myös käyttänyt. Myös osa muista jatkokoulutettavista viettää osan opiskeluajastaan ulkomailla.

¹³ KAVA on luonnollisesti saanut merkittävää rahoitusta ja tukea myös muista lähteistä.

KAVAlla on myös yksi tutkijatohtorin paikka. Ensimmäisenä tutkijatohtorina toimi 1.1.–31.7.1998 kauppatieteiden tohtori Matti *Liski* (HKKK). Tällä hetkellä tutkijatohtorina toimii kauppatieteiden tohtori Kari *Heimonen* (JY).

Vuoden 1990 alusta lähtien KAVA on vuosittain järjestänyt kansantaloustieteen keskeiset teoria- ja menetelmäkurssit.¹⁴ Vuosina 1990–1998 KAVA on järjestänyt yhteensä 38 kurssia kansantaloustieteen erikoisalueilta.¹⁵ Lähes koko erikoiskurssien opetus on annettu englannin kielellä. Kurssien opettajiksi KAVA on melkein poikkeuksetta pystynyt houkuttelemaan kansainvälisiä huippuasiantuntijoita. Kurssien opettajina ovat olleet mm. *Holmström* (Yale, MIT), *Sutton* (LSE), *Sala-i-Martin* (Yale), *Hendry* (Oxford) ja *Dixit* (Princeton). Kurssien teemat ovat perinteisten kansantaloustieteen erikoisalueiden lisäksi olleet hyvin ajankohtaisia. Esimerkiksi toukokuussa 1997 luennoi uuden poliittisen makrotaloustieteen huippuasiantuntija professori Alberto *Alesina* (Harvard) kurssin »Political Economy and Economics of Politics», jossa käsiteltiin mm. rahapolitiikan instituutioita, keskuspankin riippumattomuutta, finanssipolitiikkaa ja julkisen vallan budjettivajeiden tason määräytymistä. Mukana on ollut myös tieteidenvälisiä kursseja (esim. »economics and sociology of firm, organization and industrial relations» ja »law and economics»). Kurseille on suomalaisten opiskelijoiden lisäksi osallistunut opiskelijoita muista poh-

joismaista ja joitakin opiskelijoita myös pohjoismaiden ulkopuolelta.

KAVAn toimivasta ja laajasta yhteistyöstä yliopistojen ulkopuolelle ja muihin tieteesiin ovat esimerkkeinä kurssit, joita on järjestetty yhteistyössä Suomen Pankin, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT), Kilpailuviraston, Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA), Nordic Doctoral Programme in Economicsin (NDPE), Helsingin yliopiston rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen, Kansainvälisen talousoikeuden instituutin (KATTI) ja Sosiaalialan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (STAKES) kanssa.

Tieteellinen seminaaritoiminta on KAVAssa organisoitu syyslukukaudesta 1995 lähtien seuraaviin viiteen seminaariryhmään:

1. International Macroeconomics
2. Microeconomics and Industrial Organization
3. Public Economics
4. Labour Economics
5. Capital Markets and Financial Economics.

Seminaarit ovat pääsääntöisesti kokoontuneet kahtena peräkkäisenä päivänä kaksi kertaa lukuvuodessa. Kussakin seminaarissa on yleensä vierailut myös ulkomainen asiantuntija (esim. *Lahiri* (UCLA), *Bertocchi* (Modena), *Hausman* (Wisconsin, Madison), *Röller* (Humboldt, Berliini), *Doukas* (Old Dominion), *Haufler* (Konstanz)). Erikoisalan seminaari on joskus järjestetty yhdessä NDPE:n kanssa.

KAVAn kansainväliset yhteydet ovat laajat. Erikoiskurssien opettajina ja seminaarien vieraina on ollut noin sata kansainvälistä huippu-tutkimusta edustavaa ulkomaista professoria. Muissa pohjoismaissa kansantaloustieteen jatkokoulutusta on osittain järjestetty KAVAn antaman esimerkin pohjalta. Ulkomaisten opettajien runsas käyttö on mahdollistanut joidenkin opiskelijoiden lyhytaikaisen vierailun ul-

¹⁴ KAVAn peruskurssien opettajien ja harjoitusten pitäjät ja heidän panoksensa on listattu liitteessä neljä.

¹⁵ KAVAn erikoiskursseilla vuosina 1990–1998 on pidetty yhteensä 835,5 tuntia luentoja ja 42 tuntia harjoituksia. Lista KAVAn vuodesta 1994 lähtien järjestämistä erikoiskursseista on luettavissa KAVAn kotisivulta: <http://www.valt.helsinki.fi/fppe/>.

komaisessa yliopistossa ja ohjaussuhteen synty-
misen.

KAVA on toiminut vuodesta 1995 lähtien lä-
heisessä yhteistyössä Helsingin yliopistossa si-
jaitsevan kansantaloustieteen huippuyksikön,
Talouden rakenteiden ja kasvun tutkimusyksik-
ön (RAKA) kanssa. RAKAn johtajat professo-
rit Seppo Honkapohja ja Erkki Koskela ovat
opettaneet KAVAn peruskursseja ja organisoi-
neet KAVAn seminaariryhmiä. RAKAn tutki-
jat ovat aktiivisesti osallistuneet KAVAn järjes-
tämille kursseille ja seminaariryhmiin.

5 Arvioita toiminnan tuloksellisuudesta

KAVAA perustettaessa vuonna 1989 asetettiin
tavoitteeksi kymmenen tohtorin tutkintoa vuo-
dessa. Kansantaloustieteessä suoritettujen toh-
torin tutkintojen keskiarvo vuosina 1983–1992
oli alle viisi.¹⁶ Tohtorin tutkintojen keskiarvo
vuosina 1994–1998 on 11 tutkintoa, joka on
enemmän kuin vuositaso. Ensimmäiset ope-
tusministeriön tutkijakouluhankkeen tutkija-
koulutettavina KAVAssa toimineet henkilöt
väittelivät vuonna 1997.¹⁷

Vuodesta 1994 lähtien Suomen eri korkea-
kouluissa on suoritettu kansantaloustiede pääai-
neena tohtorin ja lisensiaatin tutkintoja seuraavasti:

	1994	1995	1996	1997	1998
tri	10	14	5	14	12
lis	26	16	16	22	18

Vuonna 1999 31.5. mennessä kansantaloustie-
tieteessä on ollut kuusi väitöstilaisuutta.

¹⁶ Aikaisemmin suoritettujen tohtorintutkinnon mää-
ristä katso Kuitunen ja Sullström (1984).

¹⁷ Seppo Laakso (HY) oli ensimmäinen väittelijä
KAVAn tutkijakoulutettavana olleista henkilöistä.

Osoituksena KAVAn toiminnan laadukkuu-
desta korkeakoulujen arviointineuvosto nimesi
vuonna 1998 KAVAn yhdeksi korkealaatuisen
koulutuksen yksiköksi vuosiksi 1999–2000.¹⁸
Useimpien arviointineuvoston käyttämien
asiantuntijoiden mukaan KAVA edusti hakijoi-
den ehdotonta kärkeä. Jotkut arvioijat tosin kri-
tisoivat KAVAA siitä, että »jatkokoulutusohjel-
man perusrakenteeksi on omaksuttu amerikka-
lainen malli». ¹⁹ Mielestäni »amerikkalainen
malli» on ainakin tällä hetkellä paras. Sen ovat
markkinat osoittaneet.

KAVA ja siihen kuuluva tutkijakoulu ovat toi-
mineet hyvin. Peruskurssit toteutetaan joka vuo-
si. Noin neljän vuosittain toteutettavan erikois-
kurssin teemat vaihtelevat kattaen laajalti kan-
santaloustieteen eri osa-alueet. Tutkimussemi-
naarit, joissa jatko-opiskelijat esittelevät tutki-
muksiaan, toimivat koko ajan. Lisäksi koulutus
on hyvin kansainvälistä. Osa peruskursseista lu-
ennoidaan englanniksi. Lähes kaikkien erikois-
kurssien luennoitsijat ovat ulkomaisia huippua-
siantuntijoita. Kursseille ja seminaareihin osallis-
tuu opiskelijoita muista maista. KAVA osallistuu
myös pohjoismaiseen yhteistyöhön. Kansainvä-
linen yhteistyö on mahdollistanut KAVAn opis-
kelijoiden lukuvuoden kestävän vierailun ulko-
maisessa yliopistossa. KAVA on kansainvälisesti
kilpailukykyinen ja se tunnetaan laajasti.

KAVAn verkostoituminen on onnistunut hy-
vin. Kotimaassa kaikki kansantaloustieteen yli-
opistolliset yksiköt osallistuvat KAVAn toi-
mintaan. Yhteistyö yliopistojen välillä KAVAs-
sa on toiminut mallikelpoisesti. Tämä on ollut
erittäin tärkeä ehto KAVAn menestyksellisessä
toiminnassa. KAVA on toteuttanut muutaman
tieteidenvälisen kurssin muiden suomalaisten

¹⁸ Katso korkeakoulujen arviointineuvosto (1998).

¹⁹ Katso korkeakoulujen arviointineuvosto (1998),
s. □27.

yhteistyötahojen kanssa. Lisäksi joitakin kursseja on toteutettu yhdessä suomalaisten tutkimuslaitosten kanssa.

Peruskurssien kesto-aika on ollut liian lyhyt. Esimerkiksi mikro- ja makroteorian kurssien 48 luentotuntia luennoitiin vuoden 1997 alkuun asti neljässä viikossa. Tämä tahti on ollut liian kiivas. Niinpä syyskuusta 1997 lähtien peruskurssien kesto-aikaa on lisätty neljästä viikosta n. kahdeksaan viikkoon. Tämän muutoksen ovat opiskelijat ottaneet erittäin myönteisesti vastaan. KAVAn internet-sivuja (<http://www.valt.helsinki.fi/fppe/>) on käytetty tehokkaasti hyödyksi peruskurssien toteuttamisessa.

Kansantaloustieteen jatko-opiskelijoiden ohjauksessa on joitakin ongelmia. Suomessa ei ole perinteisesti ollut kansantaloustieteen alalla monia suuria tutkimusprojekteja, joissa toimisi paljon lisensiaatintutkimuksia ja väitöskirjoja tekeviä opiskelijoita. Jotkut opiskelijat joutuvat puurtamaan yksin oman aiheensa kanssa, koska heidän omassa yliopistossaan kansantaloustieteen asianomaisen erikoisalan asiantuntijoita ei välttämättä ole. Tämä on osaksi seurausta kansantaloustieteen pirstoutuneesta laitosrakenteesta; suurin osa suomalaisista laitoksista on liian pieniä saadakseen aikaan synergiaa ja suurempia tutkimusprojekteja. Tutkimusseminaariensa kautta KAVA pyrkii saattamaan yhteen tutkimuksen ohjauksen kysynnän ja tarjonnan. Tällöin useassa tapauksessa opiskelija ja ohjaaja ovat eri yliopistoista. Kaikissa tapauksissa tämä ohjaajan ja ohjattavan yhteensaattaminen ei ole täydellisesti onnistunut.²⁰

²⁰ Aloittelevien jatko-opiskelijoiden on syytä miettiä tutkimusaiheensa valintaa myös siitä näkökulmasta, onko ko. aiheeseen saatavissa pätevää ohjausta omasta yliopistosta tai ylipäätään koko valtakunnasta. Päätä ei kannata jukurimaiseen tyyliin hakata seinään tarpeettomasti.

6 *Quo vadis KAVA?*

Kansantaloustiede pääaineenaan maisterin tutkinnon suorittaneiden henkilöiden kysyntä on jonkin aikaa ollut erittäin voimakas. Tämä tosiasia asettaa haasteita tutkijankoulutukselle, sillä tutkijanura ei välttämättä tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa houkuttele edes kaikkein parhaimpia ja tutkijanuralle sopivimpia opiskelijoita jatko-opiskelijoiksi. Tutkijapalkka ei ole kovin kilpailukykyinen ja uraan liittyy paljon epävarmuutta.

Opetuksen periodisuutta tulisi niin paljon kuin mahdollista vähentää. KAVAn tavoitteena on saada kaikki ensimmäisen vuosikurssin jatko-opiskelijat yhdeksi vuodeksi Helsinkiin. Tällöin peruskurssit voivat kestää koko luvun vuoden ja viikkoluentotuntien määrää voidaan huomattavasti vähentää. Harjoituskertoja tulee paljon lisää eikä kullakin harjoituskerralla käsitellä kuin pieni määrä harjoituksia. Tämä tehostaisi oppimista olennaisesti. Lisäksi opiskelijat oppisivat tuntemaan toisensa paremmin ja heistä muodostuisi »vuosikurssi», mikä todennäköisesti johtaisi nykyistä enemmän myös yhteisiin tutkimushankkeisiin. Tämä veisi KAVAA yhä lähemmäksi kansainvälisesti parhaiten toimivaa amerikkalaista 'graduate school' -järjestelmää.

Kukin opiskelija olisi pyrittävä liittämään jonkun professorin johonkin tutkimushankkeeseen. Tällöin syntyisi luonteva ohjaussuhde, josta hyötyisi myös ohjaava professori. Joitakin esimerkkejä kansainvälisiin julkaisuihin johtavasta yhteistyöstä jatko-opiskelijan ja ohjaavan professorin välillä on jo KAVAssa olemassa.

Yksi tärkeä ajankohtainen hanke, joka tulee koskettamaan KAVAA on »The Finnish Centre of Economic Research» (FCER). FCER on Helsingissä sijaitsevien kansantaloustieteen laitosten (HY, HKKK, SHH) yhteishanke. Yhtenä tarkoituksena on sijoittaa kaikki kolme laitosta

saman katon alle. KAVA tulee luonnollisesti sijaitsemaan samassa paikassa. Toteaahan yliopistojen välisen KAVAA vuodelta 1993 koskevan sopimuksen 5. kohta: »Helsingin yliopisto antaa toiminnalle tarvittavat tilat.» FCER:n laajemmat implikaatiot valtakunnassa harjoitettavalle kansantaloustieteen jatkokoulutukselle eivät ole vielä selvät. Myös Helsingin ulkopuolisten kansantaloustieteen yksikköjen lienee syytä miettiä tätä kysymystä. Ylipäättään tässä kohden on pidettävä mielessä, että yksi KAVAn ilmeisen onnistuneen marssin tae on ollut sen valtakunnallisuus. Tämä tulee esiin varsinkin silloin, kun keskustelelee opetusministeriön edustajien kanssa.

Mielestäni KAVA on osoittanut tarpeellisuutensa. Suomessa tarvitaan keskitettyä valtakunnallista tutkijankoulutusta, koska laitosrakenneemme on niin hajanainen. Onko tällainen keskitetty järjestelmä hyvä, estääkö se kilpailua? Kolmentoista kansantaloustieteen yksikön maassa lienee aika selvää, että pienimmistä yksiköistä ei ole tohtorikoulutuksessa kilpailijoiksi ollenkaan. Lisäksi meidän tulee pystyä kilpailemaan kansainvälisesti. Tähän eivät lähes sataprosenttisella varmuudella muutaman henkilön yksiköt pysty.

Kirjallisuus

- Honkapohja, S. ja V. Kanninen (1985): »Suomen kansantaloustieteellinen tutkimusinstituutti – The Finnish Institute of Economics». Muistio. 20.8. 1985.
- Korkeakoulujen arviointineuvosto (1998): Yliopistokoulutuksen laatuyksiköt. Arviointineuvoston esitys korkealaatuisen koulutuksen yksiköiksi vuosille 1999–2000. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5. Edita. Helsinki.
- Kuitunen, T. ja R. Sullström (1984): »Kansantaloustieteen opetus, tutkintovaatimukset ja väitöskirjatutkimus Helsingin yliopistossa 1906–1982». S. 51–107 teoksessa Koskenkylä, H., J. Pekkarinen, A. Räikkönen ja P. Vartia (toim.) *Sata vuotta suomalaista kansantaloustiedettä. Kansantaloudellinen yhdistys 1884–1984*. Vammala.
- Mäki, U. (1989): »Relevanssin ja pluralismin linjalla – Jouko Paunio haastattelu». *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 85, 2, s. 207–223.
- Opetusministeriö (1987): Kansantaloustieteellisen tutkimuksen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1987:14.
- Pekkarinen, J. ja A. Suvanto (1988): »Jouko Paunio: Luonnos tutkijan ja opettajan muotokuvaksi». S. 7–25 teoksessa Honkapohja, S. ja A. Suvanto (toim.) *Raha, inflaatio ja talouspolitiikka*. Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitos. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

LIITE 1. KAVAn projektioorganisaation perustamiskokouksen 9.6.1989 osanottajat

Pekka Ahtiala, TaY	Tapio Palokangas (JY)
H.C. Blomqvist (SHH)	Jouko Paunio (HY), puheenjohtaja
Tor Eriksson (ÅA)	Henri J. Vartiainen (JoY)
Reijo Helle (HKKK)	Juuso Vataja (VY)
Seppo Honkapohja (TuKKK)	Esko Vuorela, TY
Olavi Keskimäki (TaY)	Jaakko Kiander (YJS)
Erkki Koskela (HY)	Ritva Teräväinen (HY), sihteeri

LIITE 2. KAVAn johtajat:

- Jouko Ylä-Liedenpohja 1.7.1989–30.6.1990 sivutoimisena, 1.7.1990–31.12.1990 kokopäiväisenä, 1.1.1991–31.6.1991 sivutoimisena
- Marianne Stenius 1.8.1991–31.12.1991 päätoimisena, 1.1.1992–31.1.1992 sivutoimisena
- Pekka Ilmakunnas 1.2.1992–31.3.1994 kokopäiväisenä, 1.4.1994–31.5.1994 sivutoimisena
- Rune Stenbacka 1.6.1994–31.12.1994 sivutoimisena, 1.8.1994–31.7.1996 kokopäiväisenä, 1.8.1996–31.12.1996 sivutoimisena
- Esa Jokivuolle 1.8.1996–31.12.1996 (60 %)
- Mikko Puhakka 1.1.1997–31.12.2001

LIITE 3. KAVAn työvaliokunnan jäsenet:

1989–1991:

professori Jouko Paunio, HY	puh.joht.	
professori Pekka Ahtiala, TaY/	varapuh.joht.	
professori Esko Vuorela, TY	varapuh.joht.	Ahtialan tilalle
professori Seppo Honkapohja, HY		
vs. professori Mikko Puhakka, HKKK/		
vs. professori Pertti Haaparanta, HKKK		Puhakan tilalle

1992–1994:

professori Matti Pohjola, HKKK	puh.joht.	
(vs. professori Pertti Haaparanta, HKKK)		Pohjolan sijaisena
professori Osmo Forssell, OY	varapuh.joht.	
(apulaisprofessori Hannu Salonen, OY)		Forssellin sijaisena
professori Erkki Koskela, HY	vs. puh.joht.	
professori Paavo Okko, VY	vs. varapuh.joht.	

1995–1997:

professori Erkki Koskela, HY	puh.joht.	
apulaisprofessori Jaakko Pehkonen, JY	varapuh.joht.	
professori Matti Pohjola, HKKK		
professori Kyösti Pulliainen, JoY		

1998–2000:

professori Rune Stenbacka, SHH	puh.joht.	
professori Matti Tuomala, TaY	varapuh.joht.	
professori Seppo Honkapohja, HY		
professori Pekka Ilmakunnas, HKKK		

LIITE 4. Opettajien luento- ja harjoitustunnit peruskursseilla 1990–1999:

– luvuissa ei ole mukana syyslukukaudella 1999 pidettävä mikrotalousteorian kurssi

Luennot:

Mikko Puhakka	280	23,1 %
Seppo Honkapohja	146	12,1 %
Markku Rahiala	126	10,4 %
Rune Stenbacka	96	7,9 %
Pekka Ilmakunnas	92	7,6 %
Pertti Haaparanta	85	7,0 %
Erkki Koskela	60	5,0 %
Asbjørn Rødseth	42	3,5 %
Seppo Salo	32	
Kurt Brännäs	30	
Pasi Holm	24	
Klaus Kultti	24	
Outi Lantto	24	
Ilkka Mellin	24	
Jaakko Pehkonen	24	
Paul Segerstrom	24	
Bertil Holmlund	12	
Henrik Horn	12	
Danny Quah	12	
Hannu Salonen	12	
Yrjänä Tolonen	12	
Matti Pohjola	10	
Timo Teräsvirta	8	
	8	luennot yhteensä 1211

Harjoitukset:

Klaus Kultti	100	15,5 %
Hannu Piekkola	59	9,2 %
Markku Lanne	36	5,6 %
Ilpo Suoniemi	32	5,0 %
Pasi Holm	28	4,3 %
Juha Niemelä	27	4,2 %
Markus Haavio	24	
Lauri Kajanoja	24	
Karlo Kauko	24	
Matti Liski	24	
Mikko Packalén	24	
Pekka Sulamaa	24	
Timo Tähtinen	24	
Roope Uusitalo	24	
Roger Wessman	24	
Heikki Kauppi	20	
Tuomas Saarenheimo	18	
Ari Hyytinen	15	
Jussi Tolvi	15	
Marja-Liisa Halko	12	
Esa Jokivuolle	12	
Leena Mörttinen	12	
Panu Poutvaara	12	
Juha Virrankoski	12	
Pekka Lauri	6	
Veli-Matti Mattila	6	